

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Teacher Learning Guide

Studijní příručka k projektu PLACE

Začněme příběhem...

Bohatý velkostatkář se synem vyšli na kopec. Nahoře se jim otevřel nádherný výhled na okolní venkovskou krajinu s lesy a polnostmi, zurčící řekou a rybníkem. Statkář se otočil k synovi a rozmáchlým gestem ukázal do krajiny: **„Pohled, synu, tohle všechno bude jednou tvoje!“**

Z dálky se k vrcholu kopce blížil ještě jiný otec se synem. Společně se toulali po kraji. Otec se rozhlédl, s rozzářenýma očima ukázal na okolní krajinu a obrátil se na syna: **„Pohled, synu, na všechnu tu krásu!“**

„Když se odevzdáváš místům, tak i ona dávají něco tobě; čím blíže je poznáváš, tím více je oséváš neviditelnou plodinou vzpomínek a asociací, které na tebe budou čekat, až se sem budeš vracet, zatímco nová místa ti budou nabízet nové myšlenky, nové možnosti.“ Rebecca Solnit (Wanderlust, 2001) Solnit píše o řadě témat, včetně místa, životního prostředí, feminismu a politiky.

„Faktorem smysluplného života je, aby se člověk tak či onak angažoval pro dobro komunity, ať již jde o jakoukoliv komunitu. Toužíme po tom někam patřit – a ze sounáležitosti a péče vyrůstá náš pocit místa ve světě.“ Patricia Churchland (neurofilosofka, University of California)

Projektové partnery velice těší, že jste se rozhodli stát se součástí vzrušujícího a inovativního projektu PLACE, který se zabývá tématy sounáležitosti a spojení s naší lokalitou a komunitou.

Cílem **Studijní příručky pro učitele** je pomoci vám při objevování a budování nových dovedností a aktivit pro práci s žáky a komunitou. Najdete zde teorii místně zakotveného učení, na které je příručka založena, a čtyři konkrétní přístupy k budování sebevědomí a dovedností. Obsahem je celá řada úvodních aktivit, které můžete předávat dál – doufáme, že s nimi seznámíte lidi okolo vás. Příručka je propojena s webovými stránkami PLACE (www.paths2learning.eu), kde se můžete seznámit s dalšími zdroji k případnému použití. Na konci projektu vznikne další užitečný zdroj – PLACE Toolkit, soubor případových studií mapující dosavadní práci zapojených škol. Nenechte si jej ujít!

PLACE je partnerství čtyř organizací:

Cumbria Development Education Centre (CDEC, Spojené království):

www.cdec.org.uk

DEED in Dorset (Spojené království): www.deed.org.uk

Středisko ekologické výchovy SEVER (ČR): <https://sever.ekologickavychova.cz>

Ekologické vzdělávacie centrum SOSNA (Slovensko): www.sosna.sk

Tato mezinárodní spolupráce nám umožňuje růst, sdílet zkušenosti a čerpat poznatky z různých zemí a kultur. Společně objevujeme nové světy – a s pomocí vaší zpětné vazby a zkušeností se v naší práci zdokonalujeme a rozvíjíme, abychom se o ni mohli podělit i s dalšími učiteli mimo projekt PLACE.

Doufáme, že se tato studijní příručka stane nezbytným pomocníkem ve vaší práci na projektu PLACE. Pokud byste však s libovolným aspektem vaší práce potřebovali pomoci, náš projektový tým PLACE je vám kdykoliv k dispozici. Srdečně vás zdraví kolektiv autorů:

CDEC: Laura Goad, Debbie Watson

DEED: Sarah Wise, Jenny Thatcher

SEVER: Jakub Vebr, Jáchym Škoda

SOSNA: Silvia Szabó, Štefan Szabó, Daniel Szabó

OBSAH

01 | Úvod

- 1.1 Kontext projektu PLACE
- 1.2 Smysl a cíle PLACE
- 1.3 Co je to životní pohoda?
- 1.4 Co jsou Cíle udržitelného rozvoje?
- 1.5 Co je to Filosofie pro děti?

02 | Aplikace přístupů PLACE – pomoc učitelům

- 2.1 Výukový a procesní model PLACE
- 2.2 Proč nás určité místo zasáhne a jak o tom učit?
- 2.3 Co je to místně zakotvené učení?
- 2.4 Questing (hledáčky)
- 2.5 Terapeutické zahrady
- 2.6 Aktivní občanství a vůdcovství

03 | Aktivity PRŮZKUMU a PLÁNOVÁNÍ

- 3.1 Prozkoumáváme lokalitu
- 3.2 Prozkoumáváme Filosofii pro děti
- 3.3 Prozkoumáváme Cíle udržitelného rozvoje
- 3.4 Prozkoumáváme téma aktivního občanství a vůdcovství
- 3.5 Plánujeme činnosti pro aktivní občanství a vůdcovství
- 3.5 Prozkoumáváme téma životní pohody

04 | Zaostřeno na moderování

- 4.1 Proč působit jako moderátor?
- 4.2 Dovednosti aktivního naslouchání
- 4.3 Úloha moderátora ve Filosofii pro děti

01 | Úvod

1.1 Kontext projektu PLACE

Projekt PLACE vznikl jako reakce na dvě hlavní globální a lokální výzvy – koronavirus a změnu klimatu. Během pandemie jsme si uvědomovali hodnotu míst a prostorů v naší lokalitě a životní pohoda obyvatel se výrazně odvíjela od dostupnosti zeleně.

S tím, jak roste důraz na globální oteplování a biodiverzitu, chápeme čím dál lépe význam péče o naše přírodní prostředí a o „ekosystémové služby“, na kterých jsme závislí. Tento projekt vede mladé lidi k aktivnímu zapojení do změny u nich v lokalitě, čímž přispívá i k tomu, aby byl náš svět zelenější a udržitelnější.

V době epidemie jsme si uvědomovali i hodnotu „komunity“. Kvůli opatřením proti šíření koronaviru nebylo možné setkávání ve větších skupinách lidí, a místo toho byla často využívána komunikace přes internet. Ta však byla pro řadu lidí částečně či úplně nedostupná, a tak jsme si uvědomili, jak důležité pro štěstí a odolnost v náročných situacích je možnost osobně se setkávat a projevovat si navzájem péči a soucit. Tento projekt vede mladé lidi k sebepoznání v tom, jak prožívají sounáležitost a spojení se svou místní komunitou a lokalitou. Prohlubuje v nich vůdčí schopnosti, aby dokázali stát se hybateli změn v lokalitě a zároveň i lépe pochopit širší globální problémy. Jednej lokálně, mysli globálně!

1.2 Smysl a plánované výstupy projektu PLACE

PLACE: Paths to Learning: Active Community Exploration (cesty k učení – aktivní průzkum komunity) je inovativní projekt, který prostřednictvím místně zakotveného učení dodává mladým lidem výbavu a zplnomocnění k tomu, aby se mohli stát hybateli změn na lokální i globální úrovni a vyrůstali v odolné a zdravé globální občany.

Cíle:

Předat **učitelům** potřebné znalosti, dovednosti a sebevědomí k tomu, aby svoji pedagogickou praxi obohatili o přístupy PLACE a zprostředkovali žákům:

- lepší dovednosti v oblasti životní pohody a hlubší porozumění této problematice,
- lepší spojení s lokalitou a hlubší pocit sounáležitosti,
- zvýšené sebevědomí a sebeuplatnění s ohledem na schopnost pozitivní akce pro lidi a planetu,
- navazování mezinárodních vazeb s žáky a učiteli na školách v partnerských zemích.

1.3 Co je to životní pohoda?

Veřejnost je čím dál více znepokojena tím, jak se moderní život odráží na duševním zdraví a životní pohodě. U mnoha mladých lidí se zvyšuje environmentální úzkost v souvislosti se změnou klimatu a dlouhodobými dopady lidské činnosti na udržitelnost planety. Na mladé lidi navíc silně dopadla i epidemie koronaviru – přicházeli o školní výuku, pravidelné aktivity a možnost trávit čas s přáteli, ale také měli obavy z viru samotného a z možné ztráty svých blízkých.

V projektu PLACE stavíme na výzkumech příznivých účinků průzkumu lokality a komunity na emoční zdraví a životní pohodu. Tyto vědecké poznatky promítáme do přístupů místně zakotveného učení.

Ve Spojeném království je rozšířen soubor zásad pro životní pohodu **5 Ways to Wellbeing**, ke kterému od roku 2008 přistoupila celá řada organizací, včetně státní agentury National Health Service. Tyto zásady jsou vhodné pro každý věk:

Spoj se	Spoj se s lidmi ve svém okolí. Spoj se s přírodou.
Bud' aktivní	Najdi si venkovní aktivitu, která tě bude bavit, a věnuj se jí.
Všímej si...	Uvědomuj si svět kolem sebe a to, jak se cítíš. Poznej přínosy vnímání všemi smysly a věnuj mu čas.
Nepřestávej se učit	Vyzkoušej něco nového. Dej si výzvu, která tě bude bavit. Poznávání nových věcí je nejen zábavné, ale také zvyšuje sebevědomí.
Dávej	Vykonej něco pro druhé nebo pro přírodu. Usmívej se. Věnuj se dobrovolnictví. Všímej si toho, jak jsi provázán s širší komunitou (a jak je s ní provázáno tvoje štěstí).

Po těchto **5 cestách k životní pohodě** se s žáky vydáme rámci projektových aktivit PRŮZKUMU níže.

Lokální a globální spojení:

Důležitou součástí projektu PLACE je spojení. Budeme hledat spojení se sebou samými, s přírodou a mezi sebou navzájem, ale také se budeme učit, že žijeme ve vzájemně propojeném světě, kde veškerá naše činnost nějak dopadá na lidi a místa po celém světě. Vhodný rámec, jehož prostřednictvím můžeme my všichni nahlížet lokální a globální dopady toho, co děláme, představují Cíle udržitelného rozvoje OSN. Budeme se učit od ostatních lidí po celém světě, kteří se potýkají s podobnými problémy a nacházejí řešení založená na péči a spolupráci.

1.4 Co jsou Cíle udržitelného rozvoje OSN?

Cíle udržitelného rozvoje se promítají do veškeré práce v projektu PLACE. Byly přijaty v roce 2015 a jedná se o 17 ideálních cílů pro spravedlivější a udržitelnější svět do roku 2030. K iniciativě pod vedením OSN se kromě 194 členských států připojili i další členové globální občanské společnosti. Cíle se týkají všech zemí. Každý z nás by měl přijmout zodpovědnost za jejich naplňování na místní úrovni – ve své vlastní komunitě.

Představují skvělý způsob, jak zprostředkovat problematiku globálního občanství mládeži, která má při jejich naplňování sehrát klíčovou roli. Na Cíle udržitelného rozvoje se mohou mladí lidé zaměřit, pokud touží stát se aktivním světoobčanem a spolupracovat na řešení komplexních problémů našeho světa. Prostřednictvím těchto cílů můžeme také měřit pokroky a ukazovat to, jak jsme všichni navzájem propojení. Chceme-li nalézat kreativní řešení světových problémů, musíme navzájem spolupracovat.

Další informace: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>
<https://worldslargestlesson.globalgoals.org/> (v angličtině)

S Cíli udržitelného rozvoje budeme žáky seznamovat rámci projektových aktivit PRŮZKUMU níže.

1.5 Co je to Filosofie pro děti?

Filosofie pro děti je nedílnou součástí projektu PLACE. Žákům zprostředkovává porozumění a rozvoj dovedností ve všech aspektech projektu. Jedná se o způsob učení a výuky, který u dětí rozvíjí přemýšlivost a reflexi a usiluje nejen o informování, ale i o porozumění. Děti se učí zapojovat do smysluplné diskuse, ve které se myšlenkám jejich i jiných účastníků dostává ocenění a pozornosti. Děti formulují filozofické otázky a diskutují o nich ve strukturovaném kontextu. Přispívá zejména k rozvoji zájmu o svoje okolí a dovedností spolupráce, kreativity a kritického myšlení a schopnosti vážit si odlišných perspektiv při rozhovoru o zážitcích z pobytu venku a o pojmech „místa“, sounáležitosti, krásy, změny, spojení apod.

Takovýto rozhovor mohou žáci vést venku nebo ve třídě, v rámci výuky nebo se svými sousedy v každém věku! Úlohou vyučujícího je **moderovat** rozhovor, čemuž se podrobněji věnuje kapitola Zaostřeno na moderování.

Na následujících řádcích je popsána základní hodina filosofie pro děti.

Zahřívací skupinová aktivita (5–15 minut)

Hodinu zahajujeme zahřívací skupinovou aktivitou.

Podnět (15–30 minut)

Podnětem může být nějaký předmět, zážitek, umělecké dílo, fotografie nebo cokoliv jiného, co děti motivuje ke kritickému přemýšlení.

Individuální zamyšlení, diskuse ve dvojicích (5 minut)

Žáci se mají individuálně zamyslet nad tím, jaké v nich podnět vyvolal myšlenky a pocity. V této souvislosti se možná budou chtít na něco zeptat. Pak se každý žák otočí k sousedovi a zhruba 2–3 minuty si s ním vyměňuje první nápady. V tuto chvíli by měl ve třídě nastat pořádný hluk! Je důležité dodržet čas na individuální zamyšlení předtím, než budou žáci vystaveni názorům ostatních.

Tvorba otázek ve skupinkách (5 minut)

Děti utvoří skupinky (zhruba po čtyřech). Ve skupinkách si žáci prodiskutují otázky, které v nich podnět vyvolal (také může nejprve diskutovat celá skupina/třída společně), a na jedné se shodnou. Mělo by se jednat o filozofickou otázku, která má být zajímavá a vést k hlubšímu zamyšlení (možná i k dalším otázkám). Postupem času (a dalších aktivit) se žáci naučí formulovat filozofické otázky (na rozdíl od otázky uzavřené nebo takové, kterou lze řešit vyhledáním empirických informací).

Volba vítězné otázky (5 minut)

Skupiny postupně přečtou své otázky nahlas a v případě potřeby je vysvětlí. Každý žák (jako jednotlivec) pak hlasuje pro jednu z nich. Zde vzniká prostor k dialogu – žáci mají možnost argumentovat pro svoji volbu a můžeme je také vést k hledání (a odůvodňování) odlišných názorů. Podobné otázky mohou být sloučeny do jedné (po dohodě). Je-li výsledek hlasování nerozhodný (nebo těsný), mohou se žáci ještě pokusit získat pro svoji volbu další „voliče“. Existuje řada způsobů hlasování, ale podstatné je vybrat nakonec jednu vítěznou otázku.

Dialog (30 minut)

Všichni si sednou do kruhu. Na úvod dialogu přečteme třídě vítěznou otázku a příslušná skupinka vysvětlí úvahy, na jejichž základě ji zformulovala. Úkolem moderátora je motivovat všechny žáky, aby se (dobrovolně) podělili o své nápady. Zároveň pátrá po příčinách a významu daného problému, čímž umožňuje podívat se na něj i z jiného úhlu. Přemýšlení můžeme usnadnit kladením „efektivních otázek“. Některé nabízíme v kapitole Zaostřeno na moderování. Někdy se vyplatí průběžné shrnutí dialogu (a samozřejmě je užitečné shrnutí závěrečné, kdy reflektujeme, do jaké míry jsme danou otázku zodpověděli). Výsledek dialogu na daný podnět se facilitátor snaží předvídat. Zároveň má na paměti, že v dialogu mohou vyvstat i neočekávaná témata.

Reflexe / debriefing (5 minut)

Existuje řada technik debriefingu. Můžeme třeba požádat žáky, aby jeden po druhém několika slovy shrnuli své dojmy z dialogu – například co je překvapilo, co se naučili nebo zda během hodiny změnili na něco názor. Neví-li si žák rady, může předat slovo dalšímu.

Diskuse může žáky a facilitátora dovést k tématům, která je třeba podrobněji prostudovat. Ta můžeme odložit například na další hodinu. Každé téma, myšlenku nebo otázku napíšeme na papír a vyvěsíme na nástěnce, čímž je „archivujeme“ pro pozdější práci. Otázky tak nezmizí z paměti, některé myšlenky a nápady zůstanou živé a žáci o nich budou moci diskutovat i mimo hodinu filosofie.

V rámci aktivit PRŮZKUMU nabízíme různé podněty a celou řadu kratších úvodních aktivit k cvičením a zahřívacích skupinových aktivit.

02 | Aplikace přístupů PLACE – pomoc učitelům

2.1 Model PLACE pro praxi a učení

Toto je doporučený postup, **kterého se žáci a učitelé mohou držet v průběhu projektu**. Kolečkem **PRŮZKUM – SPOJOVÁNÍ – PLÁNOVÁNÍ – AKCE – SDÍLENÍ** možná projdete několikrát, zatímco budete zkoušet různé přístupy PLACE nebo objevovat různé aspekty vaší lokality či komunity.

PRŮZKUM	žáci prozkoumávají svoji lokalitu
SPOJOVÁNÍ	s místem a komunitou – žáci se dozvídají více o problémech, historii, přírodě a obyvatelích svojí lokality
PLÁNOVÁNÍ	žáci prodiskutovávají a mapují, co by chtěli dělat – co se tím změní, kdo by jim mohl pomoci?
AKCE	žáci vykonávají činnosti na pomoc místu a komunitě; zvažují jejich souvislosti s globálními problémy a s Cíli udržitelného rozvoje
SDÍLENÍ	žáci pozvou členy komunity na veřejnou akci, aby jim představili, čeho dosáhli, a inspirovali další lidi

Klíčové je, aby žáci nesli co největší odpovědnost za plánování, organizaci a usměrňování akce. Takto si z projektu odnesou co největší kapitál v podobě zplnomocnění a občanských dovedností.

Příkladem je způsob práce dlouholetého programu místně zakotveného učení pod taktovkou SEVERU – Školy pro udržitelný život. Více informací o tomto programu naleznete na stránkách PLACE nebo přímo na stránkách projektu: <https://www.skolaprozivot.cz/Databaze-dobre-praxe.html>

Loni jsme v programu začali reagovat i na změnu klimatu. S pomocí učitelů a metodickou podporou lektorů SEVERU se školní třídy učí o podstatě a fungování adaptačních a mitigačních opatření. Výsledkem jejich práce je místní klimatický akční plán, který sdílejí s místními obyvateli a představiteli obce.

Poté si žáci zvolí jedno konkrétní opatření a pustí se do jeho realizace. Na závěr se o výsledek projektu podělí a ohlédnou se za procesem učení.

2.2 Proč nás určité místo zasáhne a jak o tom učit?

Co je „Místo“? Jednoduchá otázka, těžká odpověď. Nejkratší definicí je zřejmě tato: „Místo je prostor s významem“. Ale stačí taková definice? Místo, to je neobjevená krása, kterou se nám najednou podařilo spatřit na malém náměstí, je to ulička, která v sobě má „život“ narozdíl od těch ostatních „mrtvých“, je to onen nepojmenovatelný pocit při pohledu na rozkvetlou louku se starým stromem na břehu jezera, kde lavička čeká na unaveného kolemjdoucího...

Caspar David Friedrich: Tulák nad mořem mlhy

K obrázku: V období romantismu, v polovině 19. století, začaly vznikat první spolky milovníků přírody a předchůdci dnešních adrenalinových horolezců se vydávali v jednoduchém oblečení, s malířským náčiním v batohu na cestu k vrcholům hor. Tam se usadili, dlouho se dívali na krajinu a poté pomalu namalovali obraz. Tehdy se z okolní země stalo Místo. Místo pro toho, kdo se dívá, „komunikuje s místem“ a rozumí mu – a tím ho zároveň přetváří.

Místa ve městech

Každá společnost, která se ocitne v určité fázi vývoje, si začne uvědomovat důležitost identity a tedy hledání odpovědí na otázky „kdo jsem?“, „odkud přicházím?“, „kam jdu?“, „kam patřím?“, „kde je moje místo?“.

A právě zájem o místo, o definování toho pojmu, jeho pochopení, ztotožnění se s ním a snaha o podílení se na jeho vývoji v posledních letech rychle roste, a to zejména v těch bohatých zemích.

Ve škole se učíme, že „Místo vzniká prolínáním přírodních a lidských vlivů.“ Jak však pochopit a vymezit to „naše“ Místo, kam patříme, jehož jsme součástí, které spoluvytváříme? Jak pochopit postupné přeměny místa, jeho jednotlivé vrstvy v čase? I o tom je naše metodika.

Zásadní otázkou je, co je to „Dobré místo“. Podle jedné z definic je to takové prostředí, které pozitivně ovlivňuje přirozenou lidskou schopnost žít, růst a vyvíjet se v souladu s vrozenou lidskou spřízněností s přírodními systémy a procesy.

Jak učit o Místě?

V rámci naší metodiky budeme pozornost věnovat i vnímání a porozumění Místu. Kvůli tomu je potřeba klást si důležité otázky a hledat na ně odpovědi:

- Jaký je rozdíl mezi územím a místem?
- Jak chápat vnímání místa?
- Co to znamená „dobré místo“ a co jej vytváří?
- Lze rozeznat na Slovensku rozdíl mezi územím, kde žili například karpatští Němci, a územím, které bylo vždy slovenské?
- Co je to vykořenění (ať už dobrovolné nebo násilné)?
- Co je to domov?
- Lze v neznámém prostředí nalézt signály, které návštěvníka upozorní na to, jaké společenství na území žije, jak přemýšlí, jaké má hodnoty?
- Jak chápat identifikaci s místem?
- A jak se mohu spolupodílet na tvorbě svého Místa?

Myslíte, že je tohle dobré miesto? Pokiaľ ano, tak proč?

Celá prezentace k tématu Proč nás určité miesto zasáhne a jak o tom učiť je ke stažení na www.sosna.sk/stiahnutie/prezentacia-harmonia-miesta/

2.3 Úvod k místně zakotvenému učení

V centru pozornosti místně zakotveného učení tkví „*hluboké emoční a kognitivní pouto mezi lidmi a místy... Zaměřuje se na vzájemně propojené systémy ochrany životního prostředí, komunitního rozvoje a sociální spravedlnosti, tedy na samu podstatu udržitelnosti*“ (Cooper 2016).

Jeho zásady byly pedagogicky využívány již v minulosti, ale ucelený přístup k místně zakotvenému učení vytvořil americký profesor David Sobel v 90. letech na půdě Orion Society.

Uplatňuje se na **zkoumání založená, interdisciplinární** a **na žáka zaměřená** metodologie učení, která je pro žáky motivující a ukazuje jim relevanci učení. Komunita a lokalita se stávají **pokračováním školní třídy**. Díky příležitostem k **mezigeneračnímu učení** si žáci prohlubují hodnotu úcty a schopnost empatie. Díky pochopení vazeb mezi místními problémy a jejich **globálním kontextem** rostou mladí lidé v kompetentní globální občany pro budoucnost.

Místně zakotvené učení umožňuje mladým lidem objevovat krajiny, komunity, přírodu a místní historii utvářející místa, kde žijí. Takto jim poskytuje hlubší pocit spojení s komunitami a životním prostředím kolem nich a zároveň i odpovědnosti za ně.

Další informace o místně zakotveném učení: „Place Based Education – Connecting Classrooms and Communities“ David Sobel.

Náš projekt PLACE uplatňuje místně zakotvené učení v praxi prostřednictvím čtveřice konkrétních přístupů. Každý z nich staví na rozsáhlých praktických zkušenostech, které jeden z projektových partnerů získal přímo na školách.

Tyto čtyři přístupy jsou:

Questing – ČR

Terapeutické zahrady – Slovensko

Aktivní občanství od lokální po globální úroveň – Spojené království

Filosofie pro děti – Spojené království

Vyučující může uplatnit jeden přístup po druhém, nebo v rámci většího projektu propojit dva nebo tři přístupy. Připomínáme, že první přístup PLACE, který jsme již popsali, Filosofie pro děti, počítá se všemi těmito prvky.

2.4 Questing (hledáčky)

Questing je jedním z přístupů k interpretaci místního dědictví. Je určen všem lidem, kteří se rádi pohybují v přírodě a na venkově a rádi se učí novým věcem. Na konci hledáčky čeká na návštěvníka poklad! Hra pochází ze Skotska a Anglie, kde má dlouhou tradici a je známá jako „letterboxing“ (schránkování); pod názvem „questing“ je rozšířena v USA. Průvodce hledáčkou (kterým je často osobnost spjatá s místem) vede hráče po stálé trase a nabízí jim různé indicie, jejichž správné rozluštění je nakonec dovede k pokladu. Spojení zábavy a učení v hledáčkách přináší radost v každém věku. V rámci našeho projektu budeme nejen pasivními příjemci této techniky, ale společně s žáky si i hledáčku vytvoříme. Zároveň se budeme snažit obohatit hledáčku o něco prospěšného pro místní komunitu a o seznámení návštěvníků se specifiky našeho místa. I naši žáci zároveň lépe poznají lokalitu a spojí se s místní komunitou. Více informací naleznete na: <https://www.questing.cz/Co-je-to-questing>

Chcete vytvořit vaši první hledáčku a nevíte, jak začít? Podívejte se na stránky PLACE do rubriky Zdroje! <https://www.paths2learning.eu/index.php/cs/inspirace/>

Stop 1:

This is a picture of Mrs Riddick enjoying her school sports day! Can you spot what has changed about the landscape?

Stop 2:

Spot the Difference!

Look at how our school has changed! Can you circle the differences! You can see the whole school if you cross the road and stand in the community playing field.

FUN FACT:

If you look in the other direction

Stop 7:

Wild Flower Hunt

Look out for these wild flowers on your quest. Tick off the ones you find. Give them a smell as some smell lovely!

Cuckoo Flower

Ground Elderflower

Dandelion

Buttercup

Meadow Thistle

English Rose

Wild Flower Hunt

Common Ragwort

Common Ragwort

Red Campion

Red Campion

Dog Daisy

Dog Daisy

Get Cumbria Buzzing!

Our wild pollinators are in trouble. More than HALF of Cumbria and the UK's bee, butterfly and moth species have declined in the past 50 years.

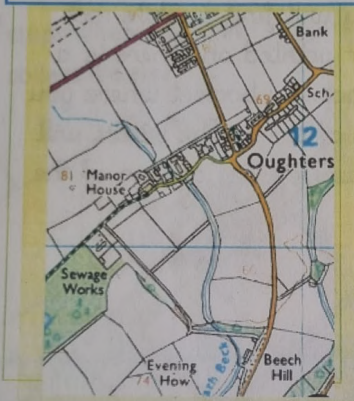
We've pollinators to thank for every third mouthful we eat. Not only do they pollinate our food crops, but they're also vital for the survival of other wild plants that support so much of our wildlife.

Try and keep an area of your garden 'wild' to help our pollinators.

Oughterside Village Quest

Designed by the children in Crummock Class (2021-2022) at Oughterside Foundation School.

Learn about your places

This quest is designed to be completed with adults.

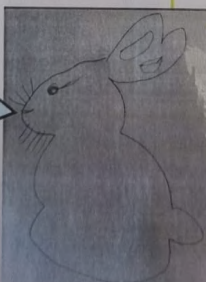
The Quest involves walking on roads with no pavements, walking beside streams and crossing roads.

Adult supervision is needed at all times.

The route is 1.8 miles and will take an hour to complete.

We hope you have lots of fun exploring the village of Oughterside.

My name is Bonnie Bunny, I'm here to lead your quest. Have lots of fun and try your best. You need to solve the puzzle to find the treasure chest!

The water was situated next to the village hall. It was dismantled in 1989 as it was no longer used.

2.5 Terapeutické zahrady

Terapeutická zahrada je venkovní zahradní dílo navržené speciálně k naplňování tělesných, psychických, sociálních a duchovních potřeb jeho uživatelů, včetně jejich pečovatелů, rodin a přátel. Terapeutického účinku zahrady dosahujeme tvorbou terapeutických prvků. Podstatou je harmonické přírodní prostředí bez agresivních umělých prvků. Takové prostředí nabízí celou řadu nenásilných podnětů, jako je krása a vůně rostlin s motýly, jezírko s řadou různých živočichů, staré stromy a zákoutí nebo různé na dotek příjemné přírodní materiály. Z čeho pochází terapeutický účinek zahrady? Mezi základní rysy terapeutické zahrady patří obvykle široké a citlivě gradované vstupy a cestičky, vyvýšené záhony a nádoby, ale i výběr rostlin pro potěchu smyslů, tedy s ohledem na barvy, texturu a vůni.

K terapeutickým zahradám však patří také různé prvky na rozvoj jemné nebo hrubé motoriky, posílení tělesné rovnováhy nebo reflexologickou stimulaci horních a dolních končetin. Jde například o lanové, lezecké nebo vodní prvky nebo zemní prvky vytvořené z oblázků, písku, chvojí, šišek a dalších materiálů. Tyto zahrady obsahují řadu nápadů či prvků. Určitě zde najdeme prvky určené ke stimulaci nebo zklidnění sluchu – šplouchání vody v jezírku, cinkání mušlí ve větru, šustění trávy ve větru apod.

Terapeutické využití zahrad má dlouhou tradici a je účinné u celé řady pacientů, od dětí s poruchami učení až po seniory s depresemi nebo poruchami pohybového aparátu.

Zahradu je možné uzpůsobit různým formám léčebného působení:

- aromaterapie (léčba pomocí vonných rostlinných olejů),
- pohybová terapie (na dětském hřišti z přírodních materiálů),
- terapie přírodou (jsou prokázány léčivé účinky harmonie barev, tvarů, vůní a zvuků),
- animoterapie (kočky, psi nebo i ovce jsou pro děti neuvěřitelným zdrojem radosti),

- arteterapie (krása a harmonie zahrady, jezírek, ale i účelně instalovaných uměleckých prvků a aktivit na daném pozemku).

Chcete vytvořit terapeutickou zahradu a nevíte, jak začít? Podívejte se na stránky PLACE do rubriky Zdroje! <https://www.paths2learning.eu/index.php/cs/inspirace/>

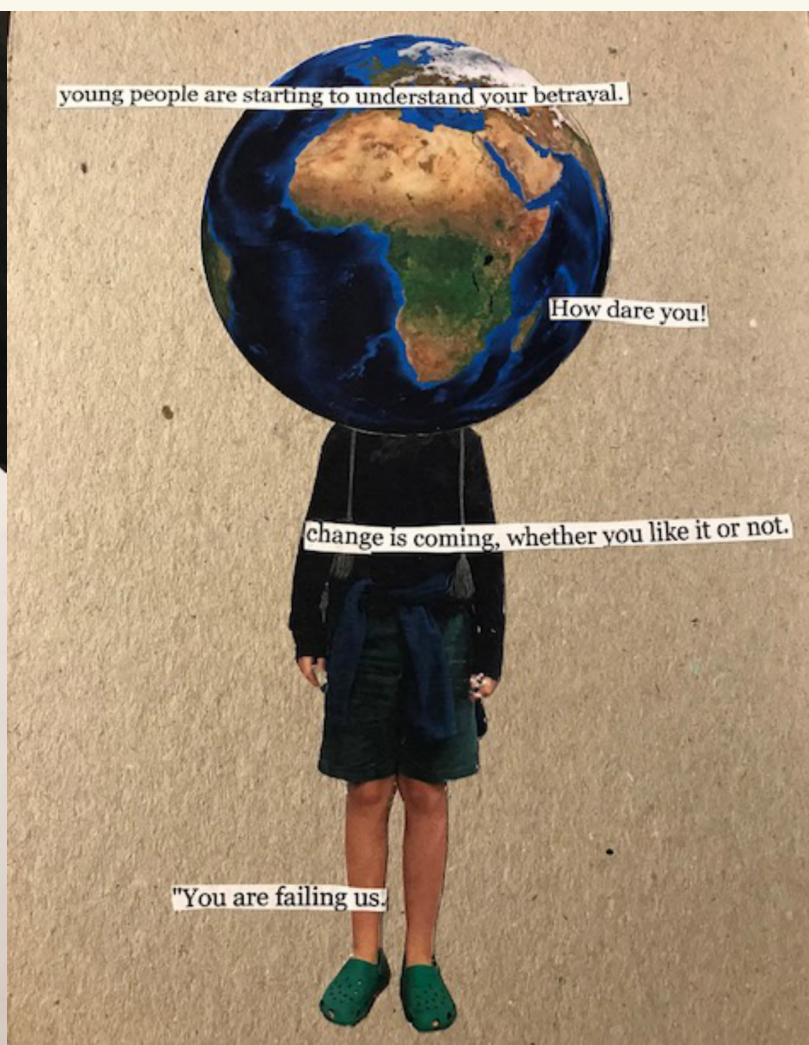

2.6 Aktivní lokální a globální občanství

„Globální občan je takový člověk, který si uvědomuje a chápe širší svět – a svoje místo v něm. Zaujímá aktivní úlohu ve své komunitě a spolu s dalšími lidmi usiluje o mír, udržitelnost a spravedlnost na naší planetě..... A globální občan věří, že měnit svět k lepšímu může každý z nás“. *Oxfam Education for Global Citizenship*, <https://www.oxfam.org.uk/education/who-we-are/what-is-global-citizenship/>

V rámci prvku „Aktivní lokální a globální občanství“ nabízí projekt PLACE školám podporu a inspiraci k identifikaci okruhů a témat, ve kterých je možná pozitivní akce, kdy každý jedinec přispěje svým dílem, jakkoliv malým, k pozitivní změně v místní (i globální) komunitě.

Takovou změnou může být například organizace společného sběru odpadků, zelený swap na školním tržišti, výsadba rostlin a stromů přátelských k opylovačům, stavba domovů pro včelky nebo to, že jednorázové kelímky a lahve určíme k opětovnému využití. Když se všechny tyto drobné skutky sejdou dohromady a je nás na ně víc, změní se i náš pocit ze sebe samých a z našeho životního prostředí.

Jak řekl Sir David Attenborough, „*předcházení odpadu je přesně to, čím může k záchraně planety přispět každý z nás.*“ Jeho poselství je prosté, ale má hluboký smysl – ukazuje nám, jak lze navázat na cíle udržitelného rozvoje (zejména č. 12 – Odpovědná výroba a spotřeba a č. 15 – Život na souši) a jak se může každý člověk zapojit do ochrany klimatu a životního prostředí. Je mnoho forem tohoto zapojení, pozitivního angažmá v naší lokalitě a komunitě.

V této části projektu PLACE, inspirované skupinami a jednotlivci z celého světa, s mladými lidmi zkoumáme udržitelnější alternativy k jednorázovým plastům a povzbuzujeme je, aby přehodnotili své spotřební vzorce a našli si udržitelnější možnosti spotřeby. Při různých aktivitách a práci na kampaních se mladí lidé mohou rozhodnout, zda se chtějí spojit s ostatními a usilovat o počiny, jako je cena spolku Surfers Against Sewage pro školy bez plastů (<https://plasticfreeschools.org.uk>) nebo členství v programu Eco Schools (<https://www.eco-schools.org.uk>). To, že mladé lidi zapojíme do řešení těchto problémů, podpoříme je v tom, aby se obrátili na místní komunitu a spojili se s ní, a zplnomocníme je k tomu, aby byli slyšet, to vše je klíčovou součástí aktivního občanství na lokální a globální úrovni.

Jak lze tyto čtyři přístupy skloubit do projektu PLACE ve vaší škole a komunitě?

Nabízíme několik příkladů:

1 | Aktivní lokální a globální občanství a zahrady:

- Založíme komunitní zahradu, kde budeme s místní komunitou pěstovat ovoce a zeleninu pro všechny.
- Založíme komunitní zahradu s koutky pohody.
- Spolu s komunitou vysadíme stromy pro klima, biodiverzitu a produkci potravin.
- Místa přátelská ke včelám a opylovačům.
- Komunitní zahrady založené s využitím druhotných a upcyklovaných materiálů.
- Swap semen a rostlin, abychom přitáhli více lidí k pěstování rostlin jako zdroje potravin i přírodního stanoviště

2 | Aktivní občanství na lokální a globální úrovni a questing:

- Hledačky k poznání účinků změny klimatu v lokalitě, např. proměn stromoví, zvýšeného rizika povodní na některých místech apod.
- Hledačky k poznání některých řešení změny klimatu v lokalitě, např. klimatických zahrad, solárních panelů, cykloparkovišť apod.
- Hledačky k poznání místního dědictví krátce po zahájení projektu – aktivita PRŮZKUMU. Během hledačky si můžete všimnout problému s odpady. Řešením může být výzva, aby každý účastník sebral 3 ks odpadků, ve spolupráci s radnicí pak rozmístění odpadkových košů po trase.
- Vytvoříme stezku obcí – hledačku propojující významné budovy, například kostel, s prodejny pro udržitelnou, klimaticky přátelskou nebo etickou spotřebu, komunitními aktivitami nebo místními organizacemi.

3 | Questing a zahrady

- Hledačka k poznání a propojení zeleně v různých částech obce
- Zahrada světa – v konkrétní zahradě určujeme různé druhy rostlin a zjišťujeme, z které části světa pocházejí.
- Hledačka propojující zahrady založené s ohledem na volně žijící živočichy, např. s rostlinami přátelskými ke včelám, hmyzími hotely, jezírky; s cílem zmapovat biodiverzitu.

03 | Aktivity PRŮZKUMU a PLÁNOVÁNÍ

Vydat se na cestu PLACE ve vaší škole a komunitě vám pomohou následující inspirativní praktické aktivity.

S dalšími příklady a materiály se můžete seznámit na webových stránkách. <https://www.paths2learning.eu/index.php/cs/inspirace/>

3.1 PRŮZKUM lokality

Aktivita 1: Čísla

Časová dotace: 10–20 minut

Cíle a výstupy: Ukázat účastníkům, že o stejném místě může každý přemýšlet trochu jinak a je vhodné si navzájem naslouchat. Naučit se o daném místě něco nového a společně zmapovat, co o něm víme.

Aktivita:

Účastníci se zamyslí nad trojicí čísel, která popisují nějaký aspekt zvolené lokality (můžeme zadat místo bydliště, školy apod.) Příklady: počet obyvatel města, počet obchodů v obci, počet stromů v parku, na které dokážu vylézt. Když jsou účastníci hotovi, zeptáme se nejprve, zda má někdo nulu, pak jednotky, desítky, stovky, tisíce, má někdo číslo v řádu milionů nebo nekonečno? Zatím se neptáme, k čemu konkrétně se čísla vztahují, toto šetření má pouze naladit účastníky na sdílení. Poté se jich postupně ptáme, jaká tři čísla jsou pro jejich místo charakteristická.

Vyučující může údaje zapisovat na flipchart a nakonec se zeptá, zda padla nějaká nová, překvapivá, zajímavá nebo znepokojivá informace. Vysvětlíme, že o stejném místě může každý přemýšlet trochu jinak a pro projekt PLACE je důležité pochopení různých perspektiv.

Doporučení: Pokud někoho tři čísla nenapadají, bude stačit jedno. Je možné uvést i čtyři nebo více čísel, pokud jsou dané charakteristiky pro účastníka důležité. Rovněž účastníkům připomeneme, že kdo prezentovat nechce, nemusí.

Aktivita 2: Bingo o naší lokalitě

Cíle a výstupy: Zamyslet se nad lokalitou prostřednictvím vybraných zásad místně zakotveného učení, sdílet myšlenky s ostatními.

Aktivita:

Na úvod účastníkům sdělíme, že chceme zjistit, co všechno už o místě vědí, jak dobře je znají, čeho si váží apod. (Stejně jako u předchozí aktivity je vhodné místo zadat konkrétně). Práci vám usnadní následující dotazník. Vaším úkolem je ptát se na výroky z dotazníku spolupracovníků, spolužáků. U každé kladné odpovědi si k výroku připište jméno respondenta a vyptejte se na podrobnosti. V případě záporné odpovědi přejděte k další otázce nebo se zeptejte někoho jiného. Vaším úkolem je najít ke každému výroku alespoň jedno jméno. Žádné jméno (osoba) se nesmí opakovat.

Příklady výroků:

Najdi někoho, kdo...

dobře zná místo, kde žije	zná nějakou významnou osobnost ze své lokality	ví o místě, kde by se rád prošel
chce vědět, co dané místo tíží	vykonal pro dané místo něco potřebného	je hrdý na nějaké místo poblíž bydliště
dokáže nalézt spojení mezi svojí lokalitou a světem okolo (krajem, zemí, planetou)	se s lidmi z lokality schází za konkrétním účelem	(vlastní otázka žáka)

Když jsou účastníci hotovi, postupně se ptáme, kdo našel někoho, kdo... Nemusí odpovídat všichni, stačí příklady. Důležité je průběžné sdílení mezi členy skupiny. Poznámka: Žáci si také mohou vymyslet vlastní otázku.

3.2 Prozkoumáváme Filosofii pro děti

Zahřívací aktivita: Vyber si místo

V této aktivitě povedeme žáky k tomu, aby se rozhodovali, svoje rozhodnutí odůvodňovali a naslouchali jiným názorům. Rovněž je seznámíme s pojmy spojení, domova a životních hodnot.

Vybereme a žákům předložíme soubor fotografií míst ve městě a na venkově.

Položíme první otázku: *Na které místo byste chtěli jet na dovolenou a proč?* Žáci si navzájem odpovídají ve dvojicích, poté vyzveme několik žáků, aby se o svoji odpověď podělili s třídou. Poznamenáme témata, která z různých odůvodnění „dovolené“ vzešla. Žáci mohou například preferovat život v přírodě, relax na pláži, památky, vzrušující možnosti velkoměsta.

Nad stejným souborem fotografií pak položíme druhou otázku:

Na kterém místě byste chtěli žít a proč? Zvolili žáci stejné místo? Proč, proč ne? Žáci sdílejí myšlenky ve dvojicích, poté je někteří přednesou nahlas.

Co potřebujeme od místa, kde žijeme, a jak se to liší od potřeb turisty? Jsou některé důvody stejné? Které důvody jsou odlišné? Co nám na nějakém místě dodává pocit spojení a štěstí?

Stručně probereme a zapíšeme motivy uváděné v souvislosti s domovem, např. okruh přátel, rodina ze sousedství, známá místa, pocit bezpečí.

Zahřívací aktivita:
Vyber si místo

Na které místo byste chtěli jet
na dovolenou a proč?
Na kterém místě byste chtěli žít
a proč?
Prožíváme dané místo jako turisté
jinak, než když v něm žijeme?

Další aktivitou vyvolané otázky: *Prožíváme dané místo jako turisté jinak, než když v něm žijeme? Co je pro mě na místě k životu důležité? Např. krajina, živá příroda, přátelé. Co mi připadá neatraktivní a proč? Proměňují se naše pocity z místa v čase, jak stárneme?*

Navážeme dalším průzkumem pojmu **spojení**:

Žáci mají za úkol přinést z domova nebo zvenčí nějakou věc, která v jejich očích **spojení** symbolizuje. Donesou zpravidla nejrůznější věci, např. plyšáka, lego, obrázek autobusu, květ se spojenými okvětními plátky, telefon, list oblíbeného stromu, dres místního fotbalového klubu. V trojicích nebo čtveřicích jeden po druhém sdílí donesenou věc, a čím pro ně představuje spojení.

Z rozhovorů mezi žáky odvodíme obecná témata, která nám umožňují lépe pochopit pojem spojení, např. pocit bezpečí, společná zábava, společné zážitky, společné zájmy, div přírody, znalost místa. Z tohoto hlubšího pochopení spojení s lidmi a místy mohou vzejít myšlenky **sounáležitosti a komunity** (ty si schováme na další diskuzi).

Průzkum přírodních a umělých aspektů lokality a komunity pomáhá žákům pochopit, jak spleťta spojení zde existují.

Další podněty k filosofii pro děti a příslušná cvičení do třídy i do přírody najdete na webových stránkách. <https://www.paths2learning.eu/index.php/cs/inspirace/>

3.3 Prozkoumáváme Cíle udržitelného rozvoje OSN

Užitečné materiály:

Cíl udržitelného rozvoje: Průvodce pro učitele (v angličtině)

Aktivita 1: Úvod

Promítneme žákům krátký film The World's Largest Lesson (v angličtině): <https://www.youtube.com/watch?v=cBxN9E5f7pc>

Předložíme žákům následující otázky a požádáme je, aby na ně mysleli během sledování filmu a v případě potřeby si dělali poznámky.

1. Co se ve filmu dozvíme o třech nejdůležitějších věcech, které potřebujeme k životu?
2. Co se ve filmu dozvíme o nejdůležitějších oblastech, které musíme řešit?
3. Kolik je Cílů udržitelného rozvoje?
4. Dokdy se je pokusíme splnit?
5. Uveďte příklady toho, co podle filmu můžeme ke splnění cílů udělat my.

Zeptáme se žáků na jejich první dojmy z filmu.

Jsou z něj smutní, rozhněvaní, cítí naději do budoucna, nebo něco jiného?

Proč si myslí, že se takto cítí?

Aktivita 2: Seznámení s Globálními cíli – co je pro žáky důležité?

Třída se společně podívá na jednotlivé globální cíle, včetně jejich čísla a popisu. V diskusi s celou třídou dbáme na to, aby žáci dobře pochopili, co každý Globální cíl vlastně znamená.

Do dvojic rozdáme následující podklady ke kvízu (webová stránka s materiály):

1. výtisk Cílů udržitelného rozvoje – pouze čísla a popisy,
2. nastříhané čtverečky se symboly jednotlivých cílů.

Úkolem žáků je najít ke každému symbolu to správné číslo s popisem. Budeme potřebovat čas na vyřešení problémů a vysvětlení významu jednotlivých názvů.

Poté si každý vybere tři Cíle udržitelného rozvoje, které považuje za nejdůležitější, a vysvětlí svoji volbu partnerovi ve dvojici. U zvolené trojice si poznamená, proč tyto cíle považuje za důležité. Poznámky píše na papír o formátu A5, do záhlaví nalepí symbol a název Cíle udržitelného rozvoje. Žáci se zamyslí, jak by se život **na světě** zlepšil, kdyby tohoto cíle bylo dosaženo. Co by se zlepšilo **u nich v lokalitě, komunitě?** O nápady se podělí s partnerem.

Aktivitu uzavřeme inspirací – promítnutím níže uvedeného filmu. Film pojednává o konkrétních mladých lidech, kteří dokázali věci změnit, ať již vynálezem, inovací, nebo kampaní. Tito mladí lidé měli vizi, jak by se dal zlepšit život u nich v lokalitě, a tím i na světě, a pak se do změny pustili.

https://www.youtube.com/watch?v=ry_9SU0eq9M&ab_channel=Jos%C3%A9LuisLucasSaor%C3%ADn

3.4 Prozkoumáváme téma aktivního občanství a vůdcovství na lokální a globální úrovni

Aktivita 1: Já/my/planeta – mladí lidé jako „hybatelé změn“ a vůdčí osobnosti ve svojí komunitě

Budete potřebovat: fotografie různých vůdčích osobností, větší prostor pro sezení v kruhu, provázek/lano na kroužky, obrázkové kartičky Já/my/planeta, laminované A4 karty kompetencí. Materiály pro zahřívací aktivitu. Rozdáme žákům po jednom listu s kompetencemi, který si ponechají. (Veškeré materiály naleznete na webových stránkách PLACE.)

Cílem cvičení je zamyslet se nad významem vůdcovství – jde o to, měnit věci k lepšímu, říkat lidem, co mají dělat, napomáhat lidem k týmové spolupráci? Jiné nápady?

☒ Domníváme se, že z mladých lidí ve vašem věku vyrostou vůdci, jaké svět dosud nespátřil! Proto bychom se s vámi rádi zamysleli nad tím, jaké vůdčí vlastnosti máte právě VY a na jakou cestu vůdce byste se mohli vydat.

1. Zahřívací aktivity – pokyny na webových stránkách PLACE (zvolíme jednu či dvě...)

- Mexická vlna
- Lidský uzel
- Kouzelné hůlky

Debriefing: jakých vůdčích schopností nebo vlastností jsme podle vás byli svědky, popř. jaké byly ke splnění těchto úkolů potřeba?

Co z toho, co jste viděli, slyšeli nebo cítili, přispělo k úspěchu?

I když jste se neujali „vůdčí“ role, jaké věci podle vás pomohly týmu k úspěchu?

Udělal jste něco, co týmu pomohlo k úspěchu, v roli následovníka? (Následovat, pomáhat druhým zapojit se... obě tyto role jsou nesmírně důležitou součástí vůdcovství.)

Aktivita 2: Já/my/planeta – co to znamená vést?

(S pomocí provázku či lana vytvoříme na podlaze tři soustředné kruhy)

Postupně ukazujeme příklady světových vůdců.

Ptáme se žáků, zda vědí, o koho se jedná. Proč si myslí, že byli vybráni za vzor světového vůdce? Jaké mají vlastnosti/znaky? Co se od nich můžeme naučit o vůdcovství? Existují další lidé, které považujete za vůdce?

(Vzorem pro mnohé mohou být např. Greta Thunberg, Sir David Attenborough, Nelson Mandela, Marcus Rashford, Malala Yousafzai, Jameela Jamil, Erik Baláž, Zuzana Čaputová, Tomáš Klus, Dan Bárta.)

Ten, kdo se chce stát skvělým světovým vůdcem, musí být schopen vedení ve třech různých oblastech:

JÁ (do kruhu uprostřed umístíme obrázek člověka). Ani nepomýšlejte na vedení KOHOKOLIV nebo ČEHOKOLIV, dokud nedokážete vést sami sebe. To znamená znát svoje silné stránky a příležitosti ke zlepšení, věřit si apod.

MY (do druhého kruhu umístíme obrázek osob). Tady jde o to, vést druhé, být součástí týmu. O dovednosti potřebné k tomu, abychom rozuměli druhým a věděli, co máme dělat, abychom jim co nejlépe pomohli.

PLANETA (do vnějšího kruhu umístíme obrázek zeměkoule). Tady jde o to, jak se vztahujeme k širšímu světu, o znalost úlohy, kterou můžeme sehrát při zlepšování světa pro všechny lidi a bytosti, o zvědavost a vášeň vůči zbytku světa.

Žáci vytvoří dvojice, do každé rozdáme 2–3 karty s kompetencemi (rozdáme všechny, které máme). Úkolem je diskutovat o jednotlivých kartách a umístit je do toho kruhu, kam se podle dané dvojice nejvíce hodí (já, my, planeta). Dvojice mohou pracovat jedna po druhé, anebo všechny najednou.

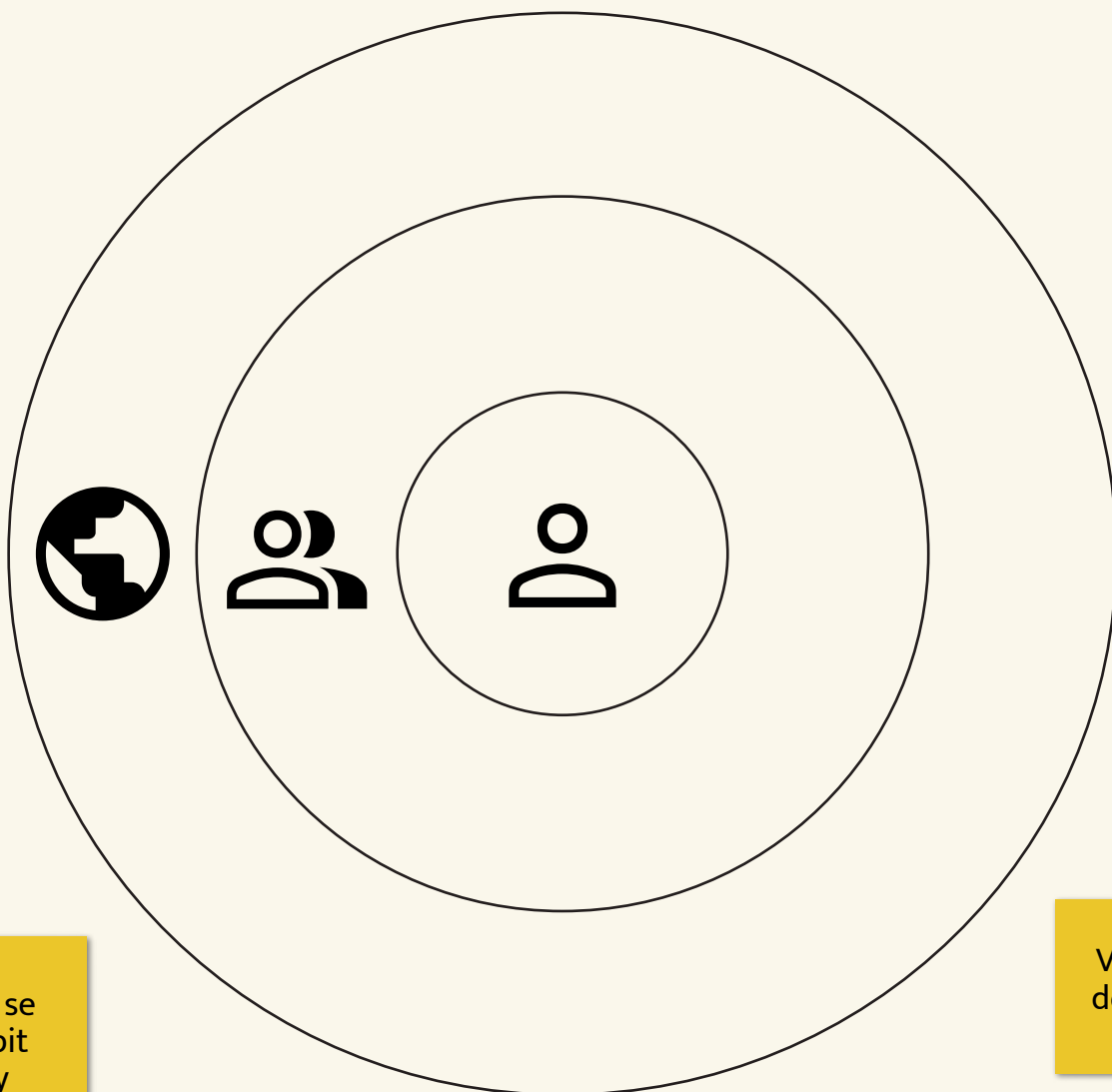
Svoláme třídu. Vybrané dvojice vysvětlí, jak chápaly danou kompetenci a proč pro ni zvolily příslušný kruh. Poznámka: žádná odpověď není špatná, žáci však musí být schopni svoji volbu odůvodnit.

Karty s kompetencemi:

Umím pozorně naslouchat očima, myslí i ušima	Vím, kdy a jak být dobrým následovníkem	Znám svoje přednosti a vím, co potřebuji k jejich rozvoji
Věřím si, že dokážu vést druhé	Řeknu si o pomoc, když potřebuji	Jsem stejně důležitý/á jako kdokoliv jiný
Starám se o životní prostředí a neplýtvám věcmi	Vím, co je fér a nefér, a snažím se chovat správně	Věřím, že na světě dokážu věci měnit
Chápu, jak mohou moje skutky a rozhodnutí dopadat na jiné lidi a místa	Snažím se pochopit pocity druhých	Vím, v jakém světě bych chtěl/a žít, a tuto svoji vizi dokážu popsat
Vážím si názorů druhých a stavím na nich	Chci poznávat svět	Uvědomuji si nadání druhých a snažím se je v něm podporovat
Přispívám ke společnému dílu	Podporuji a povzbuzuji druhé	

Poté mají jednotliví žáci za úkol najít kompetenci, ve které podle svého názoru již jsou dobří. Každý žák se ke svojí kompetenci postaví/posadí. Kdo se přihlásí a vysvětlí svoji volbu ostatním? Uved' příklad, kdy jsi tuto svou vlastnost projevil/a.

Poté si každý žák najde jednu kompetenci, ve které by se podle svého soudu mohl zlepšit. Opět se hlásí ti, kteří chtějí svoji volbu vysvětlit a uvést příklad, jak by se mohli zlepšit.

Snažím se pochopit pocity druhých

Věřím si, že dokážu vést druhé

Přispívám ke společnému dílu

Váším si názorů druhých a stavím na nich

Podporuji a povzbuzuji druhé

Chápu, jak mohou moje skutky a rozhodnutí dopadat na jiné lidi a místa

Znám svoje přednosti a vím, co potřebuji k jejich rozvoji

Vím, co je fér a nefér, a snažím se chovat správně

Starám se o životní prostředí a neplýtvám věcmi

Vím, v jakém světě bych chtěl/a žít, a tuto svoji vizi dokážu popsat

Uvědomuji si nadání druhých a snažím se je v něm podporovat

Chci poznávat svět

Jsem stejně důležitý/á jako kdokoliv jiný

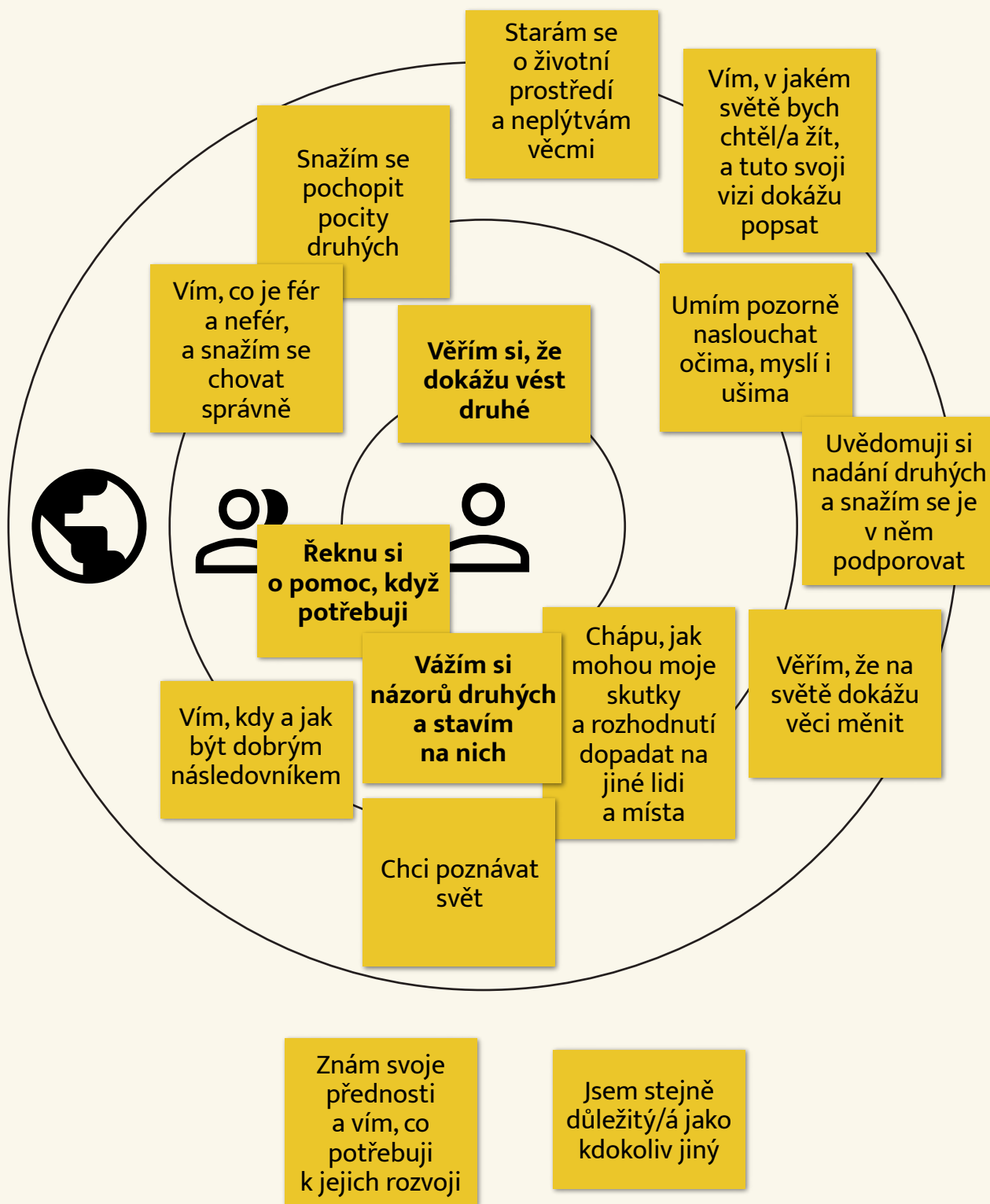
Umím pozorně naslouchat očima, myslí i ušima

Řeknu si o pomoc, když potřebuji

Vím, kdy a jak být dobrým následovníkem

Věřím, že na světě dokážu věci měnit

Tuto aktivitu jsme absolvovali se skupinou učitelů, a toto jsou jejich odpovědi:

Shrnutí – Smyslem vedení lidí není jen říkat jim, co mají dělat. Podstatná je schopnost poznat a vést sám sebe, schopnost spolupracovat s ostatními způsobem, který jim pomůže být co nejlepšími lidmi (to občas obnáší i schopnost být dobrým následovníkem), a schopnost uvědomovat si zbytek světa a to, jak můžeme přispět k jeho změně.

Na závěr vysvětlíme, že roli mladého světového vůdce může nacvičovat každý, kdykoliv a kdekoliv a že úžasnou příležitostí k takovému nácviku je i projekt PLACE.

Tuto aktivitu jsme absolvovali se skupinou učitelů a zde jsou některé jejich odpovědi:

Připomeneme žákům procesní model PLACE a to, že ve všech etapách procesu bude třeba se chovat vůdčím a týmovým způsobem. Žáci si mohou navzájem pomáhat zpětnou vazbou. Kamarádů a spolužákům mohou říci, když si u nich všimnou růstu v určité konkrétní dovednosti nebo vlastnosti.

PRŮZKUM – SPOJOVÁNÍ – PLÁNOVÁNÍ – AKCE – SDÍLENÍ

Některé příklady komunitních aktivit: sběr odpadků, celoškolní závazek, osvěta o vybraném problému, stavba domečku pro včely samotářky, návrh přírodní zahrady apod.

Děti volají po konci plastových brček.

3.5 Plánovací činnosti na rozvoj aktivního občanství a vůdcovství na lokální a globální úrovni

AKTIVITA 1: Bud' změnou – ekologická akce

Odkaz s uloženým PPT. Založeno na britských školních materiálech pro 7.–9. třídu ZŠ: <https://friendsoftheearth.uk/climate/section-5-be-change>

K této aktivitě budeme potřebovat: powerpointovou prezentaci včetně reproduktoru pro přehrání filmu; prázdné pohlednice (bílé lístky A6); špejle; lepidlo/izolepu, psací potřeby apod. na tvorbu transparentů.

Úvod: snímek 1 – úvodní slovo: Učíme se o environmentálních problémech, kterými náš svět trpí, a zejména o změně klimatu. Při pomýšlení na tak obrovské problémy se někdy můžeme dost vyděsit. V tomto cvičení uvidíme, že věci můžeme změnit k lepšímu prostřednictvím ekologické akce a že po takové akci nás už tyto problémy nebudou tak moc děsit. Také bychom měli mít na paměti, že mít strach z velkých problémů je normální. Společně je však DOKÁŽEME změnit. Představíme-li si svět, který je na tom špatně, tak si umíme představit i takový, který je na tom lépe. A přesně to teď uděláme.

Snímek 2 – Lepší svět je možný: dvě otázky k transparentu. Povídejte si se sousedem (starší žáci). Zamyslete se a pak se o nápady podělte v diskuzi (mladší žáci).

*O čem asi žena při výrobě transparentu přemýšlela?
Věříte, že lepší svět je možný? Proč? Proč ne?*

Snímek 3 – Kdo je hybatelem změny? Film o Wangari Maathai: <https://thekidshouldseethis.com/post/wangari-maathai-i-will-be-a-hummingbird>
Stručně představíme Wangari Muta Maathai (keňská sociální, ekologická a politická aktivistka a první Afričanka, která obdržela Nobelovu cenu míru).

Sledujeme film (2 minuty) a poté diskutujeme: *Co se Wangari Maathai snaží lidem tímto příběhem říci, co podle ní mají pochopit?*

Poznámky: Podle odborníků se lidé, kteří mají upřímný strach z environmentálních problémů (říká se mu ekologická úzkost), mohou skutečně cítit lépe, pokud se pustí do nějaké akce, zejména pak s kolektivem, přáteli nebo rodinou. Pomohou tím nejen planetě, ale i sami sobě!

Poznámky: Na světě jsou lidé, kteří dokážou uvést do pohybu velké změny – například dospělí, vlády – ale NĚCO dokáže každý. Do akce se určitě mohou pustit sám, ale společně dokážeme ještě více.

Snímek 4 – Co chceš změnit? Mluvili jsme o tom, jaký význam pro nás mohou mít slova „lepší svět“. Jak by měl „lepší svět“ vypadat podle vás?

Žáci sdílejí svoje nápady a zapisují je na tabuli (ve formě myšlenkové mapy). Nápad plus řešení. Svižně brainstormujeme. Nápad + my + akce = změna. Pro rozprůdění hovoru uvedeme některé nápady ze snímku.

Slovo na závěr: zdůrazníme, že některé z těchto věcí zvládneme každý sám, ale pro jiné je potřeba kolektivní akce. Ale i individuální akce má větší dopad, pokud se k ní připojíme všichni. Takže...

Co můžeš udělat TY?

Snímek 5 – výroba transparentu: Co chceš lidem sdělit a jak jim to předáš?

Poznámky: Ve zbývající části cvičení se zamyslíme nad problémy, které bychom rádi změnili, a jak bychom mohli přesvědčit spolužáky ke společné akci, abychom dosáhli větší změny. Výzvu k akci můžeme lidem sdělit prostřednictvím poutače, plakátu nebo transparentu. Často se tak děje v rámci kampaně nebo jiné akce.

Vyrobíme si vlastní transparenty, abychom spolužáky, učitele a dospělé přesvědčili ke spolupráci na uskutečnění změny.

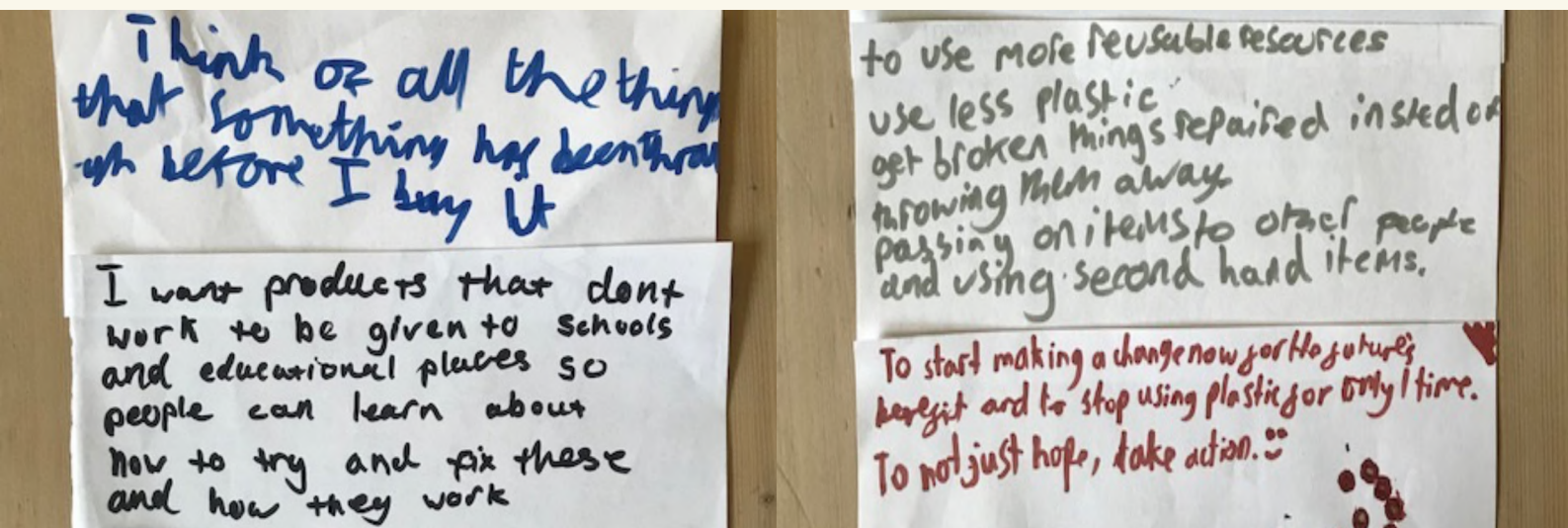
[Každý žák obdrží bílou ceduli, výtvarné potřeby a špejli. Žáci mohou pracovat samostatně i společně. Zvolte si jednu z námi uvedených akcí nebo si vymyslete svoji vlastní. Můžete se vyjádřit slovy nebo obrazem, ale cílem je přesvědčit ostatní, aby se k vám přidali a pomohli vám s akcí za lepší svět.]

Snímek 6 – závěrečná reflexe/otázka: Citát Anny Frankové: „Chce-li člověk začít s nápravou světa, nemusí čekat ani minutu. A to platí pro každého. Není to úžasné?“

Kdo má podle vás sílu změnit svět k lepšímu?

Jaký způsob měnění světa k lepšímu by vás bavil?

Silnější jsme, pokud spolupracujeme. Koho můžeš požádat o pomoc?

Plánovací aktivita 2: Pravděpodobné a žádoucí budoucnosti

Tento nástroj vytvořil David Hicks k tomu, abychom se dokázali podívat na pravděpodobnou budoucnost, která přijde, pokud se nic nezmění, a porovnat ji s budoucnostmi žádoucími, které si umíme představit.

Žáci mají za úkol ve skupinkách vytvořit svoji vlastní verzi dění v době mezi minulostí a současností.

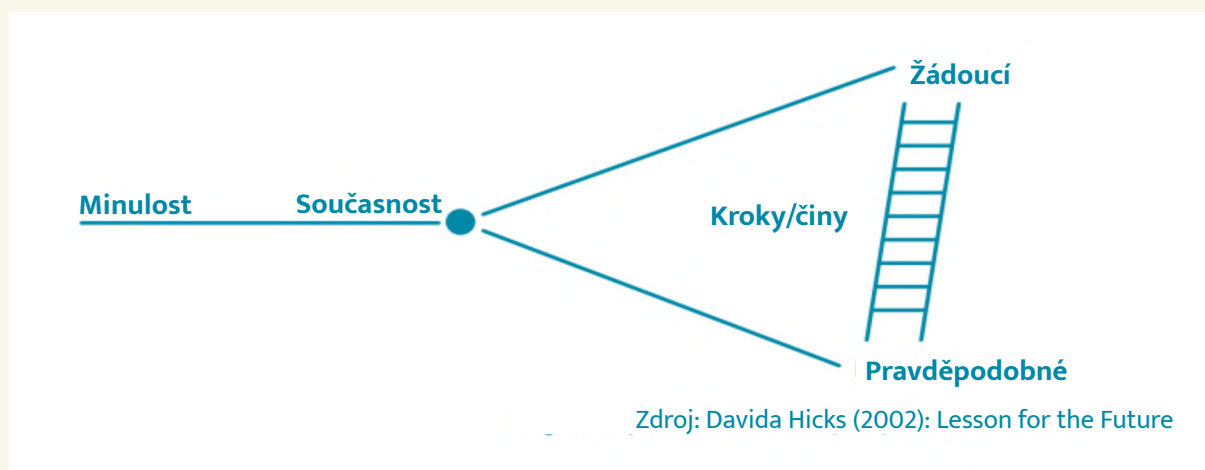

Diagram minulých, současných, žádoucích, pravděpodobných kroků / činů převzat od Davida Hickse (2002)

Žáci se mohou vyjádřit slovy, obrazem nebo obojím najednou. Jejich projev by měl být tvůrčí a barvitý. Součástí některých vyjádření mohou být fotografie nebo upomínkové předměty. Toto cvičení můžeme zadat za domácí úkol, aby se mohly zapojit i rodiny a další členové komunity.

Poté žáci přistoupí k posuzování kroků potřebných k dosažení žádoucí budoucnosti. Jde o skvělý způsob, jak propojit Globální cíle s reálným životem. Jsou-li žáci příliš optimističtí nebo pesimističtí, pokusíme se jejich náladu usměrnit.

Jaké kroky je třeba uskutečnit, abychom se dostali z místa, kde se nyní jako komunita nacházíme, na místo, kde chceme být?

Řada z označených kroků bude souviset s Globálními cíli nebo s právy dítěte dle příslušné úmluvy OSN. Tyto vazby mohou žáci zjistit vlastní rešerší, anebo jim věnujeme návaznou hodinu pod vedením vyučujícího.

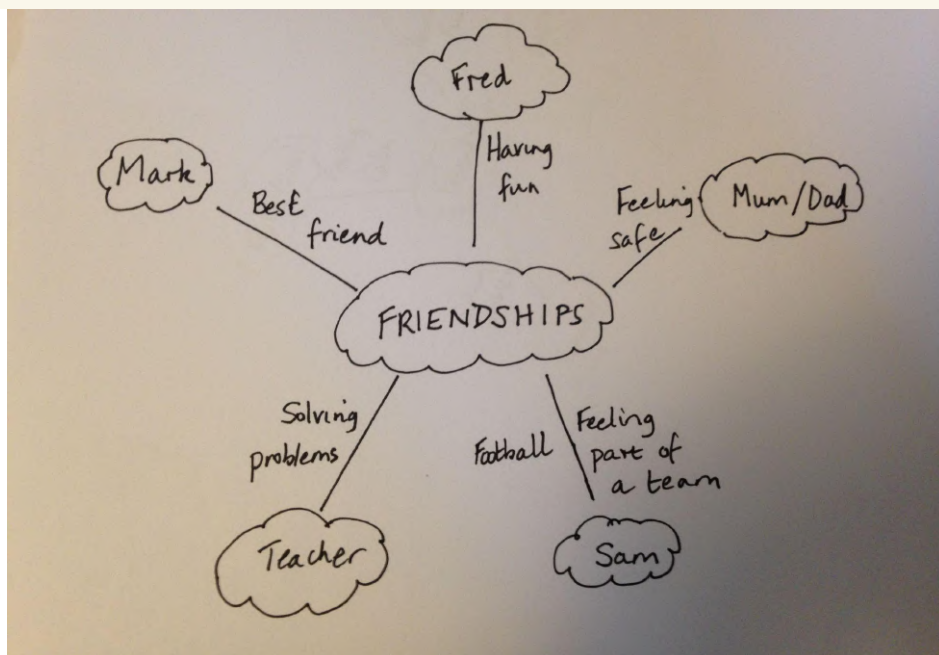
3.6 Prozkoumáváme „5 cest k životní pohodě“ ve vztahu k PLACE

Aktivita 1: Spojme se

Když mluvíme o spojení, napadne nás pouto s přáteli a rodinou, anebo s místy, na která rádi chodíme. Ale jak se spojujeme s lidmi v širší komunitě na lokální i globální úrovni? Velmi důležité je také mít spojení s přírodou a cítit se jako součást přírodního světa. To potřebujeme pro naši osobní pohodu i pro přežití celé planety. Z diagramu je patrná vzájemná závislost všech tří oblastí.

© British Council/Teresa Robertson

Vnější okruh - lokální a globální, minulost, současnost a budoucnost.

Prostřední okruh - já, druzí, životní prostředí.

Prostředek - globální občanství.

Vnější bubliny - Fred, Máma, táta, Sam, Učitelka, Mark.

Spojnice - Zábava, Pocit bezpečí, Fotbal, sounáležitost s týmem, Řešení problémů, Nejlepší kamarád.

Uprostřed - Přátelské vztahy.

Mapujeme naše spojení:

Zamysli se nad sebou – s kým se spojuješ pravidelně? Jak k takovým propojením dochází? V čem jsou prospěšná?

Zamysli se nad druhými – jak se spojuješ s lidmi v širší komunitě na lokální i globální úrovni? S jakými výzvami se tato spojení potýkají? V čem jsou prospěšná?

Zamysli se nad přírodou – projdi se po svojí lokalitě. *Jak se spojuješ s přírodou a místy ve svém okolí? Jak snadné to pro tebe je? Jaký máš z těchto spojení pocit?*

Můžeš zakreslit do mapy svoji oblíbenou procházku a vyznačit místa, která jsou pro tebe důležitá.

Aktivita 2: Všímejme si

Tvorba mandaly – aktivita všímavosti

Co budu potřebovat?

- výběr předmětů z přírody (např. listy, kvítí, větvičky, písek či oblázky, vodu),
- tác nebo jinou vodorovnou podložku,
- klidné venkovní místo, kde se mohu pohodlně usadit.

Úvod: Pro duševní a spirituální zdraví je důležité mít klidné místo k rozjímání, nejlépe venku. V této aktivitě si najdete malé místo na zahradě nebo jinde venku a pojednáte si je jako místo klidu a reflexe.

Jak na to: Vybereme si místo, kde se nám bude pohodlně sedět. Úklid – odstraníme vše, co překáží, a místo uhladíme. Nespěcháme. Během úklidu si všímáme i případných starostí či obav a necháme je být. Shromáždíme předměty, které se nám líbí, a vybereme jeden speciální, který přijde doprostřed.

Slovo mandala pochází ze staroindického jazyka sanskrt, kde znamená úplnost a život. Mandala je však tradičním výtvořem v řadě kultur. Jedná se o kruh. Tento tvar najdeme všude kolem nás: na květech, mušlích, ovoci, sněhových vločkách... prostě všude. Dokonalost zvaná mandala se nachází v každé věci, která se rozbíhá ze svého středu. Začneme tedy středem a pokračujeme opakujícími se obrázky směrem ven.

Nyní praxe: provedeme klidné meditační cvičení. Pohodlně se usadíme a upřeme oči doprostřed mandaly. Cítíme, jak se nám zpomaluje dech. Obrátíme pohled směrem ven a vně kruhu zanecháme veškeré starosti. Opět upřeme zrak do středu mandaly a zavřeme oči. Začnou-li nám probublávat myšlenky,

opět upřeme zrak doprostřed, pomalu a zlehka dýcháme. Takto cvičíme pokud možno každý den. V případě potřeby mandalu upravíme nebo si vytvoříme novou.

Mír začíná u nás doma, v naší rodině a komunitě. Jednou z největších globálních výzev je proto naučit se smírnému řešení konfliktů. Ve městech po celém světě vznikají tzv. světové zahrady míru, které mají přispívat k mírové spolupráci mezi komunitami a zeměmi. Jeden příklad za všechny představuje nadace International Peace Garden Foundation (<https://www.ipgf.org>). Mandalu můžete do projektu PLACE zařadit v rámci hledačky nebo terapeutické zahrady.

Aktivita 3: Budme aktivní

Ve vaší lokalitě můžete být aktivní mnoha způsoby. Zkuste třeba Bosou výzvu, která zároveň výborně aktivuje hmatový smysl! Chůze naboso přináší výhody všem – posiluje chodidla, rovnováhu a vědomí vlastního těla, obohacuje nás o nové hmatové zážitky.

Najděte si místo venku, které byste chtěli prozkoumat, a nejprve s žáky zkontrolujte (v botách) výskyt nebezpečných předmětů, jako je rozbité sklo. Pak si děti mohou sundat boty. Jaký to je pocit? Je na chůzi naboso něco odlišného? Žáci si hledají povrchy s různou texturou – měkké, čvachtavé, drsné, chladné, teplé. Když se osmělí, mohou zkusit pobíhat, kličkovat a skákat.

Aktivita 4: Nepřestávejme se učit

Seznamte se s významnou historickou osobností z vašeho okolí – a s tím, co dokázala. Tento prvek můžete zařadit do hledačky. Vyptejte se na tuto osobnost seniorů v komunitě nebo pátrejte v místní knihovně či kronice.

Nebo si sedněte na zem ve zvolené části školního pozemku. *Kolika druhů rostlin se můžete dotknout, aniž byste se zvedli z místa? A kolika druhů hmyzu? Dokážete některé z nich určit a zjistit, jak se adaptovaly na toto stanoviště?*

Aktivita 5: Dávejme

Dejte něco přírodě – postavte hmyzí hotel.

Může být malý – stačí naplnit prázdnou nádobu dutými stébly a dát ji broučkům pod kámen. Pokud máte k dispozici celý tým, můžete postavit větší hotel z palet. Zjistěte si, jaký domeček mají rády různé druhy hmyzu.

Dejte něco druhým – vytvořte pátračku dostupnou pro seniory ve vaší komunitě. Nejprve si s nimi promluvte a zjistěte, jaké by mohli mít potřeby.

04 | Zaostřeno na moderování

4.1 Proč působit jako moderátor?

Úlohou vyučujících v projektu PLACE je dát mladým lidem rámec pro rozvoj občanských a vůdčích dovedností a přemýšlení, a to ve škole i v komunitě.

PRŮZKUM – SPOJOVÁNÍ – PLÁNOVÁNÍ – AKCE – SDÍLENÍ

V každé fázi projektu PLACE bychom měli dát žákům příležitost naslouchat, spolupracovat, diskutovat, zvažovat názory, společně řešit problémy, plánovat akce, ohlížet se zpět a podělit se o dosažený pokrok. Vyučující zodpovídá za vysvětlení cílů a ústředních konceptů projektu a měl by žáky seznámit s přístupy Cílů udržitelného rozvoje, questingu, terapeutických zahrad a aktivního občanství na lokální a globální úrovni. Za plánování a realizaci projektu uskutečňovaného skupinou žáků v dané lokalitě a komunitě však zodpovídá skupina sama. Zde je úlohou vyučujícího moderování a podpora. Žáci mohou dělat chyby a celý proces může být zdlouhavý, ale poznatky a dovednosti, které si při něm osvojí (týmová práce, řešení problémů, odolnost, vůdcovství), za to rozhodně stojí. Většinu těchto dovedností si bez praxe ani osvojit nelze. Z žáků, kteří dnes získávají zkušenosti, vyrostou schopnější a efektivnější občané budoucnosti.

Frontální předvádění	Společné předvádění	Usměrňovaná praxe	Samostatná praxe
			Zodpovědnost žáka
Zodpovědnost učitele			

Správný moderátor musí dobře naslouchat tomu, co účastníci říkají. I žáci se musí naučit pozorně naslouchat jeden druhému.

4.2 Co je to aktivní naslouchání?

„Aktivní naslouchání je základní sociální dovedností, která umožňuje být v dobrém kontaktu s komunikačním partnerem a vytvoří mu prostor pro vyčerpávající sdělení. Jednoznačně přináší výhodu oběma účastníkům a je jen jednou z mnoha forem naslouchání.

Aktivně naslouchat znamená nechat stranou svůj vnitřní svět, své potřeby, emoce a sebeprosazení, také to neznamena souhlasit, ale chtít se dozvědět, co si myslí ten druhý“ [1] – Petr Kmošek.

Jak správně naslouchat?

- Soustřed' se – aby se ti myšlenky nerozutekly. Zaměř se na podstatné informace.
- Zopakuj mluvčímu to, co ti řekl, co jsi slyšel/a. Tvoje slova by ale neměla posouvat význam jeho názorů.
- Pokládej ověřující otázky, dej mluvčímu prostor k vysvětlení a rozvinutí myšlenek.
- Rozvíjej komunikaci, a to i když nesouhlasíš.
- Sleduj, co se děje. Vnímej nonverbální komunikaci.
- Čti „mezi řádky“ – hledej významy skryté v pozadí řečeného.
- Povzbuzuj komunikaci a vytvářej pro ni příznivou atmosféru.
- Nesud'.

Přínosy naslouchání:

- Poodhaluje hlubší zájmy mluvčího.
- Pomáhá nám najít společné zájmy, na kterých se shodne více lidí.
- Povzbuzuje kreativitu.
- Mění mluvčího i posluchače.

Aktivita 1: Empatický kruh

K nácviku můžeme využít následující techniku. Empatický kruh je strukturovaný proces rozhovoru mezi dvěma až šesti účastníky s důrazem na vzájemné naslouchání.

Funguje následovně:

☒ Uvedeme celý postup a vysvětlíme tři role, které se zde střídají – mluvčí, aktivní posluchač, tichý posluchač.

- První mluvčí si zvolí svého aktivního posluchače.
- Mluvčí hovoří asi 3 minuty o něčem, co je pro něj důležité, o co se zajímá.
- Během přestávek aktivní posluchač postupně reflektuje, co slyší a jak tomu rozumí, dokud nemá mluvčí pocit, že to, co řekl, bylo plně pochopeno.
- Po třech minutách se aktivní posluchač stává mluvčím a vybírá si svého posluchače.
- Tento postup se střídá až do vypršení stanoveného času.
- Na závěr každý řekne, s čím odchází.

Tipy pro jednotlivé role:

Když mluvíte

- I když toho máte na srdci hodně, dělejte v průběhu řeči často pauzy, aby aktivní posluchač mohl nabídnout své porozumění. Díky pauzám si také můžete lépe rozmyslet, jak chcete v řeči pokračovat.
- Když vyslechnete reflexi aktivního posluchače, zamyslete se na moment, jestli se cítíte pochopeni. Ved'te aktivního posluchače k tomu, aby vám pochopení dopřál.
- Až dokončíte, co jste měli na srdci, můžete svůj proslov zakončit formulací typu: „Děkuji za prostor. Nyní se cítím pochopen/a“. Dáte tak jasně najevo, že předáváte prostor dalšímu mluvčímu.

Když aktivně nasloucháte

- Když mluví hovoří, věnujte mu maximální pozornost a naslouchejte srdcem.
- V přestávkách určených mluvčím či moderátorem pak vyjadřujte, jak tomu, co mluví říkal a jak se cítí, sami rozumíte. Slova mluvčího parafrázujte, shrňte nebo i zopakujte. Zkrátka mluvčímu tváří v tvář co nejlépe sdělte, co jste slyšeli.
- Pokud to půjde, neskákejte do řeči, ať již formou zpochybňování, hodnocení či analyzování řečeného, dávání rad či projevu sympatií. Možnost vyjádřit se, k čemu budete chtít, budete mít v roli mluvčího.
- Při naslouchání nejsou žádná „dobře“ ani „špatně“. Když vám mluví něco připomíná nebo vysvětluje, nelamte si s tím hlavu, i tím mu pomáháte si ujasnit, co je pro něj důležité.
- Když jste tichým posluchačem
- Buďte přítomni a naslouchejte tomu, co se děje mezi mluvčím a aktivním posluchačem. Brzy se dostanete na řadu.

Aktivita 2: Jak povzbudit děti i sama sebe k přijetí praxe aktivního naslouchání?

1. Vysvětlíme dětem techniku aktivního naslouchání (oční kontakt, slovní odezva, sledování gest, nonverbálních reakcí, postoje; v duchu se ptáme sami sebe, co se nám druhý snaží říci).
2. Vytvoříme dvojice. Žáci mají za úkol podělit se navzájem o nějaký zajímavý příběh nebo poznatek. Každý má na svůj proslov 5 minut.
3. Poté moderujeme práci s celou třídou.

4. Posluchačů se zeptáme:

Co bylo pro vás na naslouchání obtížné?

Co na něm bylo spíše snadné?

Které techniky byly pro vás nejsnazší?

Které techniky vám připadaly nejtěžší?

Jak jste se cítili?

Co bylo pro posluchače povzbudivé?

Jak jste se na závěr diskuze cítili?

Co vás odrazovalo?

4.3 Úloha moderátora ve Filosofii pro děti

V rámci filosofie pro děti je moderování vyučujícím obzvláště důležité v diskuzi o hodnotách nebo pojmech, na kterých je projekt PLACE založen, včetně sounáležitosti, naděje, změny nebo spojení. V rámci cvičení filosofie pro děti (technika je popsána výše) formulují žáci svoje vlastní otázky k diskuzi a pozorně si navzájem naslouchají, aby lépe porozuměli. Moderátor má k dispozici celou řadu strategií, jak žáky povzbudit k samostatné praxi. Například může frontálně předvádět, podílet se na společném předvádění nebo zajišťovat podporu. Může klást otázky prohlubující přemýšlení žáků nebo se ptát na zdůvodnění jejich názorů.

Následují některé užitečné otázky pro moderování cvičení filosofie pro děti:

Objasnění

- >>> Z jakého důvodu to tvrdíš?
- >>> Co tím myslíš?
- >>> Můžeš to více vysvětlit?
- >>> Měl/a bys k tomu nějaký příklad?
- >>> Co ti dává takovou jistotu?

Průzkum jiných názorů

- >>> Existuje i jiný úhel pohledu?
- >>> Můžeš to říci jinak?
- >>> Vy dva si protiřečíte?
- >>> Jaký je rozdíl mezi tvým názorem a...?

Sondujeme pod povrchem jevů

- >>> Proč si to myslíš?
- >>> Co je toho příčinou?
- >>> Proč to říkáš?
- >>> Proč...? Proč...? Proč...?

Úhel pohledu

- >>> Co si myslíš o ...?
- >>> Jakou příčinu má...?
- >>> Pokud ..., tak co si myslíš o...?
- >>> Řekl/a jsi..., ale co říkáš na...?

Hledání informací

- >>> Jak to víš?
- >>> Proč to říkáš?
- >>> Jaké máš důkazy?
- >>> Jaké máš důvody?
- >>> Co ti dává takovou jistotu?

Zhodnocení

- >>> Kdo by mohl pro ostatní shrnout hlavní body?
- >>> Kdo by dokázal vyjádřit, kam nás naše úvahy zavedly?
- >>> Jaké vyvstaly nové myšlenky?
- >>> Pokud... tak proč...?

Zkouška v praxi

- >>> Jde to dohromady s...?
- >>> Jaké by byly důsledky, kdyby...?
- >>> Jak si můžeme být jisti, že je to pravda?
- >>> Jak to můžeme prověřit v praxi?

A co dál?

Pevně doufáme, že pro vás tato studijní příručka bude užitečná a stane se vám pomocníkem při objevování přístupů místně zakotveného učení, které popisuje. My všichni jsme na cestě – a společně budeme i nadále přidávat materiály na webové stránky PLACE www.paths2learning.eu.

Případové studie postupně shromažďované od škol zapojených do projektu vložíme na konci projektu do rubriky PLACE Toolkit. Věříme, že se nám všem stanou inspirací k oslavě spojení s místy, která sdílíme.

Kontakty:

CDEC	Debbie Watson	debbie@cdec.org.uk
DEED	Sarah Wise	training@deed.org.uk
SEVER	Jáchym Škoda	jachym.skoda@ekologickavychova.cz
SOSNA	Silvia Szabóová	silvia.sosna@gmail.com
	Štefan Szabó	omar.sosna@gmail.com

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

www.paths2learning.eu

© 2022